

นิราศนรินทร์

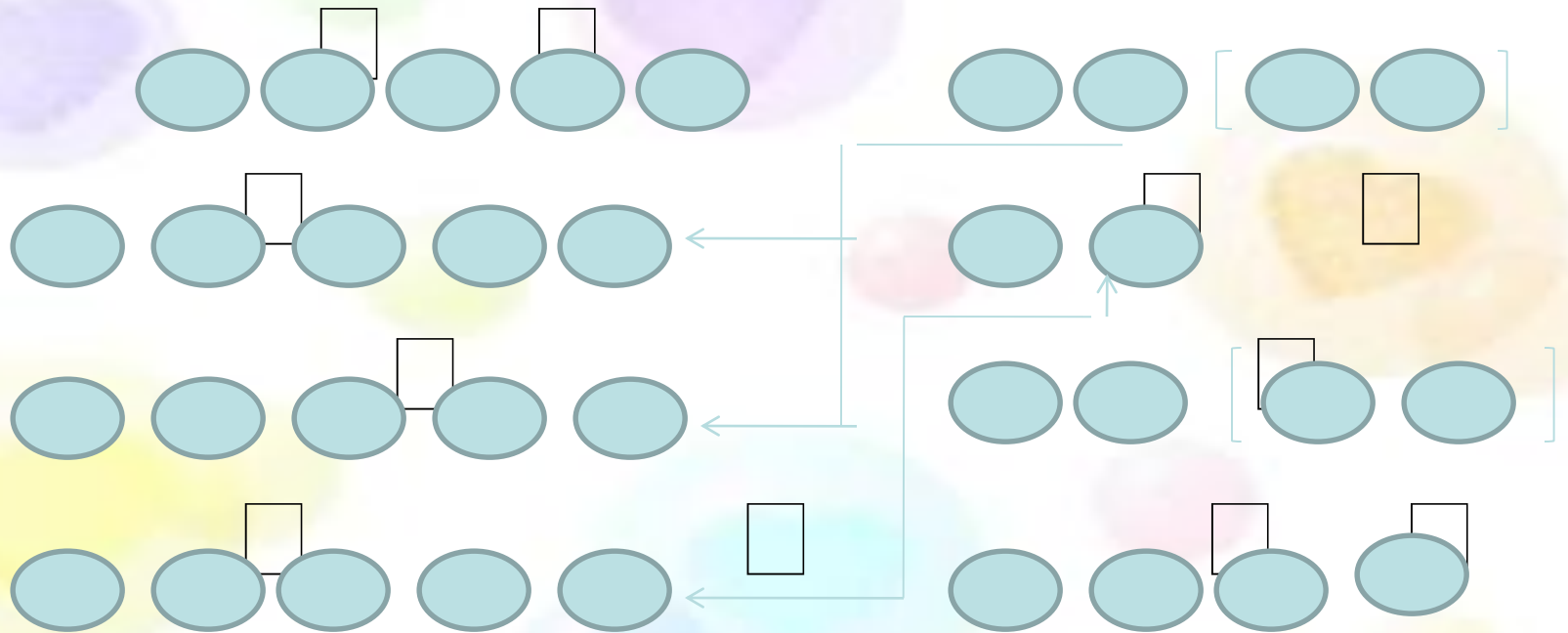
ประวัติความเป็นมา

- นายนรินทร์ธิเบศร์ (อิน) แต่งนิราศเมื่อคราวตามเสด็จกรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์ ไปรับทัพพม่า ซึ่งยกมาตีเมืองถลางและชุมพร เมื่อ พ.ศ.๒๓๕๒ (ต้นสมัยรัชกาลที่ ๒) นายนรินทร์ฯ เป็นกวีที่ไม่ทราบประวัติ รู้กันแต่ว่าเป็นมหาดเล็กในกรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์

ลักษณะคำประพันธ์

ลักษณะคำประพันธ์

เริ่มด้วยร้ายสุภาพ และตามด้วยโคลงสี่สุภาพ

- งานประพันธ์ของนายนิรินทร์ฯ มีชื่อเสียงมาก แม้ว่าจะแต่งเลียนแบบนิราศในสมัยก่อน คือโคลงกำสรวล แต่นายนิรินทร์ฯ ยังมีลักษณะที่เป็นตัวของตนเอง มีบุคลิกภาพของกวีปรากฏอยู่เด่นชัดในผลงานโคลงนิราศนิรินทร์ไพเราะ อ่อนหวานและมีเสียงเสนาะอย่างยิ่ง นิราศเรื่องนี้มีความงามเชิงภาษาอย่างเยี่ยมยอด โดยเฉพาะบทฝึกนางที่มีโวหารซาบซึ้ง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกวีในยุคก่อน เช่น ศรีปราชญ์ พระยาตรัง รวมทั้งส่งทอดอิทธิพลมายังบทกวีและเพลงร่วมสมัย

• ศรีสิทธิพิศาลภพ เดอหล้าดบล่มสวรรค์

อำนาจแห่งความเป็นสิริมงคล ที่มีอยู่เหนือโลก

ชนะเมืองสวรรค์

ศรีสิทธิ

อำนาจแห่งความเป็นสิริมงคล

เดอหล้า

เหนือโลก สูงเด่นในโลก

ดบล่มสวรรค์

ชนะเมืองสวรรค์ สวยงามกว่าเมืองสวรรค์

• จรรโลงโลกกว้างไกล แผนแผ่นดินฟ้าเมืองเมรุ

คำจูนโลกที่กว้างไกล แผ่นดินที่ราวกับสวรรค์

จรรโลง พยุง คำจูน

กว้างไกล กว้างขวางมากขึ้น

แผน แผ่น แผ่นดิน

ฟ้า คือ ฟ้าง หมายถึง ราวกับ

เมืองเมรุ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (ซึ่งอยู่บนยอดเขา

พระสุเมรุ

- **ศรียุทธเขนทร์แย้มฟ้า แจกแสงจ้าเจ็ดจันทร์**

กรุงรัตนโกสินทร์ที่มีความรุ่งเรือง ส่องแสงไปทั่ว

จากฟ้า งามยิ่งกว่าดวงจันทร์

แย้มฟ้า

รุ่งเรืองในท้องฟ้า

แจกแสง

ส่องแสงไปทั่ว

เจ็ดจันทร์

งามกว่าแสงจันทร์

• **เพียงรพีพรรณผ่องด้าว ขุนหาญห้าวแหนบาท**

ราวกับแสงอาทิตย์ส่องสว่างดินแดน

ขุนศึกกล้าหาญ มีความจงรักภักดี (เฝ้าพระบาท)

รพี, รพี

รวิ, รวิ, พระอาทิตย์

ด้าว

ดินแดน

ขุนหาญ

ขุนพล แม่ทัพที่มีความกล้า

ห้าว

กล้าหาญ

แหนบาท

เฝ้าพระบาท

- **สระทุกขั้ราชฎรร์รอนเสี้ยน ส่ายเศกเหลี้ยนล่งหล้า**
ขั้ระลั้งควมทุกขั้ของราชฎร ขั้ดกวาดลั้งศัทรู
ที่เป้นเสี้ยนหนามแผ่นดิน จนหมดไปจากแผ่นดิน

สระทุกขั้

ขั้ดทุกขั้ ขั้ระลั้งควมทุกขั้

ส่ายเศก, ส่ายเศก

กวาดลั้งขั้เศกศัทรู

เสี้ยน

เตี้ยนจนเกลี้ยง, รสมันเกินไป

ล่ง (ค้ำกลอน)

โล่ง, ว่าง, เปล่า, ไม่มีเครื่องกำบัง

ราษฎรบ้านหน้าเกริน เชิญข่าวยินยอมทั่ว

สามารถปราบจนราบเป็นหน้ากลอง พระคือข่าวร้ายของ
ข้าศึกที่เมื่อฟังแล้วข้านเข้าทรุด ด้วยความกลัว

ราษฎรบ้านหน้าเกริน

เชิญข่าวยิน

ยอมทั่ว

ราบเป็นหน้ากลอง ปราบหมดสิ้น

ได้ฟังข่าวอันน่ากลัว

หมอบ

• **ควบค้อมหัวไหว้ละล้าว** **ทุกไท่น้าวมาลย์น้อม**

อีกทั้งรวมกันก้มศีรษะยกมือไหว้อย่างเกรงกลัว

ผู้เป็นใหญ่ในดินแดนต่าง ๆ ก็น้อมพวงดอกไม้ถวาย

ควบค้อมหัว **รวมกันก้มหัว**

ละล้าว **อย่างเกรงกลัว**

น้าว **เหนี่ยวลง (น้าวกึ่ง), ดึงจนโค้ง (น้าวศร)**

มาลย์ **ดอกไม้, ดอกไม้ที่ร้อยเป็นพวง, บรรณาการ**

ไท่ **ผู้เป็นใหญ่**

- **ขออกอ้อมมาอ่อน ผ่อนแผ่นดินให้ผาย**

เมืองใกล้ไกลขอเข้าสวามิภักดิ์ ขยายแผ่นดินให้กว้างขึ้น

ทำให้อาณาจักรแผ่ไพศาล โดยมีเสียเลือดเนื้อ

ขออกอ้อมมาอ่อน" หมายถึง หัวเมืองทั้งหลาย

มาอ่อนวอนขอเป็นเมืองออก(เมืองขึ้น) โดยมาขอ

อย่างอ่อนน้อม

• ขยายแผ่นฟ้าให้แผ้ว เลี้ยงทเกล้าให้กล้า

ขยายอำนาจไปถึงเมืองสวรรค์ เลี้ยงทหารและ

ฝึกทหารหาญ

• พระยศไท้เทิดฟ้า เฟื่องฟูงทศธรรม ท่านเฮ

พระเกียรติยศของพระองค์ ผู้ยิ่งใหญ่เชิดชูท่าฟ้า และ

ขจรขยายไปถึงเมืองสวรรค์ เพราะทศพิชราชธรรม

ของพระองค์

ทศพิชราชธรรม

๑. ทาน (การให้)

๒. ศีล (การรักษาศีล)

๓. บริจาค (เสียสละ)

๔. อาชชวะ(ความซื่อตรง)

๕. มัททวะ (ความอ่อนโยน)

๖. ตบะ (การข่มกิเลส)

๗. อักโกธะ (ความไม่โกรธ)

๘. อวิหิงสา (ไม่เบียดเบียน)

๙. ขันติ (ความอดทน)

๑๐. อวิโรธนะ (ความไม่ผิด-
จากธรรม)

หลักการถอดคำประพันธ์

- อ่านบทประพันธ์ให้จบ
- เขียนคำสามัญแทนคำยาก
- สรุปใจความของเนื้อเรื่องเป็นภาษาของตนเอง
- ปรับปรุงและเรียบเรียงภาษาให้ไพเราะ

อยุธยาคล่มแล้ว

สิงห์สามปรางค์รัตนบรร

บุญเพรงพระหากสรรค์

บังอบายเบิกฟ้า

ลอยสวรรค์ ลงอา

เจ็ดห้า

ศาสน์รุ่ง เรื่องแฮ

ฝึกฝันใจเมือง

ยศ

เกียรติคุณ ความยกย่องนับถือ

สิงหასัน

ราชอาสน์ที่ประทับ

ปราสาท

สิ่งก่อสร้างมียอดสูงขึ้นไป มีรูปทรงคล้าย

ผักข้าวโพดและมีฝักเพกาปักอยู่ด้านบน

รัตน์

แก้วที่ถือว่ามีค่ายิ่ง

บุญเพรง

บุญเก่า

บังอบาย

เปิดทางไปสู่ความชั่ว หรือความเสื่อม

เรื่องเรื่องไตรรัตน์พัน

รินรสพระธรรมเสด็จ

เจดีย์ระคะแซง

ยลยั้งแสงแก้วแก้ว

พันแสง

คำเข้า

เสียดยอด

แก่นหล้าหล้ากสวรรค

ไตรรัตน์ แก้วมีค่าสามประการ(พระพุทธศาสนา)

พันธแสง มีแสงนับพัน (พระอาทิตย์) สหสร้างขี

รินรสพระธรรม ฟังธรรมคำสอน

เรื่องเรื่อง มีแสง

ระดะ เกิดอน

ยล มองดู

แก่นหล้า งามเป็นจุดเด่นของแผ่นดิน

โบสถ์ระเบียงมณฑปพื้น

ธรรมาสน์ศาลาถาน

หอไตรระฆังขาน

โฆประทีปโคมแก้ว

โพงหาร

พระแผ้ว

ภายค้ำ

กำฟ้าเพื่อนจันทร์

มณฑป

เรือนยอดขนาดใหญ่มีรูปสี่เหลี่ยมจตุรัส
หรือรูปตัดมุม

ไพหาร

วิหาร

ธรรมาสน์

ที่สำหรับภิกษุสามเณรนั่งแสดงธรรม

แผ้ว

ทำให้เตียน ทำให้หมดสิ้น

หอไตร

หอสำหรับเก็บพระไตรปิฎก

ประทีป

ไฟที่มีเปลวสว่าง

กำแพง

สุกใสสว่างทั่วท้องฟ้า

เพื่อน

ทำให้หมองลง

จำใจจากแม่เปลือง
เยียวว่าแคเดียวยก

สองซีกแล่งทรวงตก
ภาคพีไปหนึ่งไว้

ปลิดอก อรเอย
แยกได้

แตกภาค ออกแม่
แนบเนียนวลถนอม

จำใจจากแม่เปลื้อง ปลิดอก อรเอ๋ย

จำใจจากนางไปด้วยความอาลัยราวกับต้อง
ปลิดหัวใจของตนออกจากนาง

อร ผู้หญิง หญิงงาม

เยี่ยว ถ้ำ หาก

แด ดวงใจ

แตง ผ่าออก

โคมควรวจกฟากฟ้า

เกรงเทพไ้ธรณินทร์

ฟากลมเลื่อนโคมบิน

ลมจะชายชักข้

ฤาดิน ดีฤา

ลอบกล้า

บนเล่า นะแม่

ชอกนือรียมสงวน

โคม

รูปร่าง ทรวดทรง

ไ้ษรฉินทร์

พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นใหญ่

กล้า

เซยชม

เรียม

คำใช้แทนตัวผู้พูด สำหรับผู้ชายพูด

กับผู้หญิงอันเป็นที่รัก

ฝากอุมาสมรแม่แท้

ทราบสวยมภูวจักรี

เรียนคิดจบจนตรี

โคมฝากใจแม่ได้

ลักขมี เล่านา

เกลือกไกล่

โลกล่วง แล้วแม่

ยังด้วยใครครอง

อุมา ขยายพระอิศวร

สมร นางงามซึ่งเป็นที่รัก

ลักษมี ขยายพระนารายณ์

สวยมภู ผู้เป็นเอง ผู้เกิดเอง คือ พระอิศวร

จักรี พระนารายณ์

จากมามาลี้วด้า ด้าบาง

บางยี่เรื่อราพลาง

พี่พร็อง

เรื่อแผงช่วยพานาง

เมียงม่าน มานา

บางบรับคำคล้อง

คล่าวน้ำตาคลอ

ลี้ว

เคลื่อนไปโดยเร็วจากกระแสน้ำ

รา

ค่อยๆ เลิกไป (ราน้ำ หมายถึง ต้านน้ำ)

พริ่อง พุด กล้าว

เรือแพง

เรือสำหรับพายใน มีม่านบัง มักใช้ในเวลา

เข้ากระบวนเสด็จทางชลมารค

เมียงม่าน

แอบมองหลังม่าน

คล้าว

ไหลด หลังไหลด

บ้านบ่อน้ำบกแห้ง

ไปเห็น

บ่อนะตรงข้างเป็น

เดือดได้

อำเภอแม่แบบเบญ-

จตุรพักตรพิมาน เรียมเอย

มาซบอัสสุชลให้

พี่แล้วจักดา

บ้านบ่อ

ชื่อตำบล

บก

แห่ง มักชื่อนว่า บกแห่ง บกพร่อง

บ่อเนตร

บ่อน้ำตา

เบญจลักษณ์

**ลักษณะหญิงงามที่เป็นเบญจกัลยาณี คือ
ผมงาม เนื้องาม(เหงือกและริมฝีปาก)**

พั้นงาม ผิวงาม และวัยงาม

อัสสุชล

น้ำตา

เห็นจากจากแจกก้าน เกมระกำ

ถนัดระกำกรรมจำ

จากซ่า

บาปใดที่โททำ

แทนเท่า ราแม่

จากแต่คาบนี้หน้า

พี่น้องคงถนอม

แจกก้าน **แตกกิ่งก้าน**

โท **สอง ซึ่งหมายถึง เราทั้งสอง**

ในที่นี้หมายถึง กวีกับนางอันเป็นที่รัก

ชมเขาคิดใช้หน้า

นวนนาง

เดือนตำหนิวกลาง

ต่ายแต่้ม

พิมพ์พัคตร์แม่เพ็ญปราง

จักเปรียบ ใดเลย

ขำกว่าเขาใจแย้ม

ยิ่งยิ้มอัปสร

แข

ดวงจันทร์

ต่ายเต๋ม

มีรูปรอยกระต่ายอยู่

ปราง แก้ม

ขำ

งาม

อัปสร

นางฟ้า

ถึงตระนาว ตระหน้าซ้า

สงสาร อรเอย

จรรศึกโตกมานาน

เนิ่นซ้า

เดินดงท่งทางละหาน

หิมเวศ

สารสั่งทุกหย่อมหญ้า

ย่านน้ำตานาง

ตระนาว	ชื่อเมือง (ตระนาวศรี)
ตระหน้า	กระหน้า ในที่นี้หมายถึง ชำเต็ม
ท่ง	ทุง
ละหาน	ห้วงน้ำ
หิมเวศ	คือหิมพานต์ ในที่นี้หมายถึงป่าทั่วไป

พันธะทรูวณาดตั้ง

พัคตร์สี่แปดโสตพัง

กฤษณนิตรเลอหลัง

สองพิโยครำรือ

ตาระวัง โดฮา

อื่นอ้อ

นาคหลับ ฤพ่อ

เทพท้าวทำเมิน

พื้นเนตร มีพันทา คือพระอินทร์ (สหสนัยน์)

พัคตร์สี่แปดโสต พระพรหมผู้มีสี่พัคตร์

กฤษณนิทรเลอหลัง นาคหลับ

พระกฤษณะ นอนหลับบนหลังพญานาคซึ่งอยู่ที่
เกษียรสมุทร เรียก “นารายณ์บรรทมสินธุ์”

พิโยค พลัดพราก

ร่ำร้อ คร่ำครวญเข้าไปเข้ามา

นทีที่สมุทรม้วย

ติมิงคลมังกรนาคผาย

หยาดเหมพิรุณหาย

แรมราดแสนร่อยร้อน

• เถ้า = โทโทษ (เท่า)

หมดสาย

ผาดส้อน

เหือดโลก แล้งแม่

ฤเจ้าเรียนทน

นทีสี่สมุทร

มหาสมุทรที่อยู่รอบเขาพระสุเมรุ

อิมสาคร นีลสาคร พลิกสาคร ปิตสาคร

ติมิงคัล

ชื่อปลาหนึ่งในเจ็ดตัวที่อยู่ในแม่น้ำสี่พันนคร

ที่กั้นระหว่างเขาสัตตบริภัณฑ์ที่อยู่ล้อมรอบ

เขาพระสุเมรุ

ลมพัดคือพิษต้อง

หนาวนอกรูมในดวง

โฉมแม่พิมพ์ลพวง

มือแม่วีเดียวถ้ำ

ตากทรวง

จิตช้า

มาเลิศ กุเอย

ยิ่งถ้ำลมพาน

พวงมาเลศ

๖

พวงดอกไม้ ในที่นี้หมายถึง นาง

พัด

เอียงอกเทออกอ้าง

เมรุชบุสมุทรดินลง

อากาศจกजारผจง

โคมแม่หยาดฟ้าแยม

อวดองค์ อร์เอย

เลขเต็ม

จารึก พอฤา

อยู่ร้อนฤาเห็น

ตราบนุक्तिรีชั้น

รักบ่หายตราบหาย

สุริยจันทรขจาย

ไฟแค้นล้างสีห้ำ

ขาดสลาย แลแม่

หกฟ้า

จากโลก ไปฤา

ห่อนล้างอาลัย

สีหลัก

ทวีปทั้งสี่ คือ อุตตรกฐทวีป (เหนือ)

บุพพิเทหทวีป (ตะวันออก) ชมพูทวีป (ใต้)

และอมรโคยานทวีป (ตะวันตก)

หกฟ้า คือสวรรค์ทั้งหก สวรรค์ในแนวคิดฮินดู คือ

๑. จตุมหาราชิกา

๒. ดาวดึงส์

๓. ยามา

๔. कुสิต

๕. นิมมานรดี

๖. ปรนิมมิตวสวัตดี

สูงกว่าสวรรค์ทั้งหกชั้นนี้ก็คือ พรหมโลก (รูปภพ)

อรุปรหม - จะแตกดับสูญไปก็ดี

รำร่ำรำร้อง

เสนาะสนั่นดินกรวญ

สารส่งพีก่าสรวล

ควรมแม่ไว้ต่างหน้า

แรมนวล นาฏฤา

ครุ่นฟ้า

แสนเสน่ห์ นุชเอย

พืพูนภายหลัง

พุ่ม

โหนด

